národní
úložiště
šedé
literatury

Metodika pro uchování, exploataci a zpřístupnění obsahu historických divadelních cedulí

Trávníčková, Markéta; Jakubcová, Alena; Frouz, Jan; Musílková, Kateřina; Ohlídalová, Martina; Vanča, Kryštof; Štěpán, Václav
2019

Dostupný z http://www.nusl.cz/ntk/nusl-410265

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 20.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

OPONENTNÍ POSUDEK

Metodika pro uchování, exploataci a zpřístupnění obsahu historických divadelních cedulí

Předkládá Mgr. Markéta Trávníčková, Divadelní oddělení Národního muzea v Praze
Identifikační číslo projektu DG16P02B008

1/ Splňuje metodika požadavky na strukturu metodiky?

1. Cíl metodiky **ANO (splněn)**

Metodika je součástí projektu NAKI II Cesta k divadlu – Vývoj metodiky a specifických nástrojů pro uchování, exploataci a zpřístupnění divadelních cedulí se zvláštním zřetelem ke sbírkovým fondům Národního muzea v Praze a Moravského zemského muzea v Brně.

Předmětem řešení byl aplikovaný výzkum v oboru AL – umění, architektura, kulturní dědictví.

Cíle projektu jsou v souladu s globálním cílem č. 2 – Kulturní dědictví / a se specifickým cílem č. 2.1 – Výzkum a jeho dědictví - kulturní dědictví a území s historickými hodnotami

Takto motivovaný cíl projektu, vycházející z obecnějších parametrů projektu NAKI II, se v předloženém materiálu promítá do konkrétního výstupu, který garantka výstižně charakterizuje:

Cílem metodiky je přesný popis nástrojů pro uchování historických divadelních cedulí a postupů, jak kriticky zpracovat jejich obsah, který patří k nejpřínosnějším zdrojům informací o dějinách divadla. Ambicí je podat komplexní, konkrétní, příklady podložený návod, jak cedule digitalizovat, restaurovat, uchovávat a jak jejich údaje využít jako základ teatrologického výzkumu.

Výše uvedené konstatování se plně zakládá na pravdě, v procesu tvorby metodiky se vize záměru a smysluplnosti jeho cíle ještě více potvrdila a prohloubila.

2. Vlastní popis metodiky **ANO**

Vlastní Metodika pro uchování, exploataci a zpřístupnění obsahu historických divadelních cedulí (dále jen METODIKA) má 169 stran. V záhlaví uvádí složení odborného týmu, vedeného Mgr. Markétou Trávníčkovou z Národního muzea jako řešitelkou příjemce koordinátora. Dalšími příjemci jsou Institut umění – Divadelní ústav (řešitel PhDr. Alena Jakubcová, Ph.D., a Moravské zemské muzeum (řešitel PhDr. Jaroslav Blecha).

Autorský tým předložené METODIKY tvoří vedle Markéty Trávníčkové Jan Frouz, Alena Jakubcová, Kateřina Musílková, Martina Ohlídalová, Václav Štěpán a Kryštof Vanča. Jde o kolektiv, bez jehož vnitřní souhry by nebylo možné tak rozsáhlou a složitou prezentaci zvládnout metodicky, technicky i redakčně. Jmenovitě je uveden i celý pracovní tým projektu, tj. včetně odborníků z participujících institucí.

Důkazem kvality podobných materiálů je pro mne skutečnost, že se pro svoji věcnost nedají tlumočit obecnými nicneříkajícími tezemi. Přesnější bude pohled na strukturu METODIKY. Je rozvržena do šesti kapitol. První přináší odkaz na výzkumnou aktivitu, na jejímž základě metodika vznikla, a druhá návrh uživatelů, jimž by měla či mohla sloužit.

Obsáhlejší je kapitola třetí, tj. prezentace praktické „metodiky METODIKY". Po úvodu a vstupní analýze fondu včetně vyhodnocení stavu předmětů se věnuje především digitalizaci a řešení s ní spojené problematiky, skenování a restaurování cedulí, tvorbě tzv. svodných karet inscenací jako mezistupně mezi cedulí a databází a Elektronickému divadelnímu archivu.

Po závěru a seznamu literatury k těmto tématům se dostáváme k další klíčové části 6 - Přílohy. Tato rozsáhlá kapitola (120 stran) obsahuje a názorně dokumentuje manuál k používání svodných karet inscenací a k Elektronickému divadelnímu archivu. Přirozeně se jedná o překonávání překážek technického a technologického charakteru, ale z teatrologického hlediska chci vyzvednout nesmírně pečlivou volbu, strukturalizaci a pojmenování úloh v databázi i hesel na kartách osoby, inscenace, představení, titulu, instituce, souboru, scény či budovy. Přijímání takových rozhodnutí považuji za důležitou vědeckou práci.

Metodika je popsána a demonstrována velmi věcně. Především oceňuji, že v souladu s východiskem projektu se dokázala držet předsevzetí, že by nemuselo a nemělo zůstat jen u zaostření na dílčí specifické téma teatrologického bádání, ale aby aplikace výzkumu přesáhla do dalších oborů, především z oblasti muzejnictví a knihovnictví. Tento příslib byl naplněn.

Hlavní předmět pozornosti – divadelní cedule -, přitom klade před tvůrce METODIKY nekonečnou řadu otázek a překážek povahy historické, technické a interpretační a vyžaduje vedle schopnosti profesionálního přístupu také značnou míru vynalézavosti a představivosti, která bude inspirativním východiskem následného badatelského úsilí, pro něž METODIKA vytváří podmínky. Navzdory všem mnohdy nečekaným „nepravidelnostem" zkoumaného materiálu se podle mého přesvědčení, opírajícího se o faktickou dokumentaci, podařilo předloženou METODIKOU vytvořit systém, který má řád - i prostor pro pochopení kreativity artefaktu.

Za příkladné považuji i propojení duchovního světa (historie divadelního umění) s technikou, která mu smysluplně slouží.

III) Vyjádření k „novosti přístupů" **ANO (jsou nové)**

Předkladatelka materiálu uvádí, že „vývoj metodiky pro uchování, exploataci a zpřístupnění obsahu divadelních cedulí nebyl v této podobě dosud řešen".

Při popisu METODIKY jsme se již zmínili o komplikované práci s různorodým materiálem. Je třeba dodat, že k jedinečnosti a složitosti úkolu přispívá i skutečnost, že divadelní cedule bývají vícejazyčné a jsou registrovány či různým způsobem uchovány na různých místech. V rámci projektu Cesta k divadlu bylo kvůli cedulím prozkoumáno 160 institucí v českých zemích; vedle Národního muzea a Moravského zemského muzea, kde již digitalizace probíhá, bylo nalezeno 65 tisíc dalších předmětů.

Jako nová (podstatně inovovaná oproti předchůdkyním, využívaným při tvorbě soupisů repertoárů Národního a Prozatímního divadla) se jeví rozšířená podoba tzv. svodné karty inscenace, která jako originální výstup METODIKY uvádí ceduli do širšího informačního kontextu, přesahujícího pouhou existenci a popis reálie.

IV) Srovnání se zahraničím **ANO (je srovnatelná)**

METODIKA se konfrontuje s konkrétními pracovišti, a to zejména s vídeňským Don Juan Archiv, s projekty, které realizuje Österreischische Natonalbibliotek, Stadtarchiv Ulm, s databázemi v Düsseldorfu, Würzburgru a Weimaru.

V evropském kulturním prostředí již po delší dobu probíhá proces registrace a zpřístupnění divadelních cedulí zejména prostřednictvím databází. Pro naše země je významný především kontakt a srovnání s německy mluvícím divadelním milieu a odbornými pracovišti v Německu a Rakousku. I když teatrologie tam již dříve než u nás dokázala docenit a prosadit uznání divadelních cedulí jako jedinečného pramene zkoumání, projekt Cesta k divadlu umožňuje prostřednictvím METODIKY a jejího naplnění dorovnávat jisté zpoždění komplexnějším přístupem k fenoménu cedulí, jak o tom svědčí zmíněná „svodná karta inscenace". Nejsem odborníkem v oblasti technologií, které jsou těžištěm digitalizace a restaurátorských prací, ale předpokládám, že i jejich aktuální rozvoj může přispívat k progresi českého projektu.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že realizace předložené metodické složky projektu Cesta k divadlu přinese osobité podněty a je srovnatelná se zahraničím. Významná je i služba, kterou poskytne badatelům z cizích zemí.

V) Popis uplatnění metodiky **ANO**

METODIKA přináší prostřednictvím docenění, záchrany, zmapování a zpřístupnění divadelních cedulí nové pole divadelně historického bádání.

Již v souvislosti s cílem projektu jsme však konstatovali, že Metodika přesahuje rámec teatrologického zkoumání v příslušných odborných institucích. Zmínili jsme rovněž mnohatisícové množství plánovitě vyhledaných divadelních cedulí mimo velké národní instituce. Metodika otevře cestu k odbornému zhodnocení materiálu a jeho vložení do specializované veřejné databáze. Je to hmatatelný příspěvek k ochraně a záchraně kulturního dědictví.

Ověřil jsem si odkaz na www.divadelni.cedule.cz. Web je funkční a nabízí vedle zmapování problematiky různá ponaučení a zajímavé informace k tématu.

VI) Seznam použité související literatury **ANO**

Přehled použité odborné literatury české i cizojazyčné je reprezentativní, prokazuje erudici a rozhled badatelů, reflektuje prolínání české a německé divadelní minulosti.

VII) Seznam publikací, které předcházely metodice **ANO**

Studie, které dosud vznikly u příležitosti projektu Cesta k divadlu v letech 2016-2019, mají souvislost s tvorbou METODIKY a přinášejí nové reflexe a cenné podněty k poznání historie českého divadla.

2/ Dedikace **ANO**

je obsažena v úvodu METODIKY, která je výsledkem řešení projektu programu NAKI II Cesta k divadlu - Vývoj metodiky a specifických nástrojů pro uchování exploataci a zpřístupnění historických divadelních cedulí se zvláštním zřetelem ke sbírkovým fondům Národního muzea v Praze a Moravského zemského muzea v Brně.

3/ Souhrnné vyjádření **ANO**

Předložený materiál plně odpovídá požadavkům na metodiku projektu NAKI II, průvodní zpráva je příkladně erudovaná, věcná a sdělná.

Jsem přesvědčen, že před sebou máme kvalitní a svým způsobem výjimečné dílo, srovnatelné s obdobnými přístupy v evropském kontextu – a v některých řešeních je i překračující, přitom propojující kulturní téma s technickým řešením přinášejícím osobité inovativní prvky. Přínosná je také jeho transparentní přístupnost a využitelnost jak špičkovými badatelskými pracovišti, tak i kulturními institucemi různého zaměření, vysokými školami a širší veřejností.

METODIKA představuje počin, který je vedle svého utilitárního přínosu uznalým gestem vědecké preciznosti směrem k estetické a společenské důležitosti kreativní divadelní tvorby a ke zpřítomnění její minulosti.

Tvůrci METODIKY zasluhují dle mého názoru uznání za svoji práci.

Posudek zpracoval:
prof. PhDr. Miroslav Plešák
Janáčkova akademie múzických umění v Brně
Dědická 3
627 00 Brno
tel. 603 368 816
plesak@jamu.cz

Prohlašuji, že nejsem v zaměstnaneckém či obdobném vztahu k subjektům, které předložily metodiku, nemám osobní ani obdobný vztah k žádnému z předkladatelů a není mi známa žádná skutečnost, která by mohla ovlivnit moji nepodjatost.

V Brně 25. 10. 2019

M. Plešák